

कोकणात मिरगा आधीच व्हाळ भरलो...!

हाराष्ट्रातील शेतकरी बेसावध बिघडवलं तसंच वीज वितरण, असतानाच पाऊस सुरू झाला. सुरुवातीला अवकाळी पाऊस आहे, तो लगेच जाणार अशाच चर्चा केल्या जात होत्या. वळवाचा पाऊस आहे, असं वाटत असताना १०-११ मेपासून पावसाने हजेरी लावली आणि संततधार सुरूच ठेवली. तो आता थांबेल... आता थांबेल असे वाटत असताना मान्सून दाखल झाला आणि कोकणवासीयांची सर्व गणितेच बिघडून गेली. पावसाळी हंगामाची कामं आरामात करून दरवर्षी घरातील जळणासाठी लागणारा लाकुडफाटा गोळा करत त्याची साठवण केली जाते; परंतु यातलं काहीच करायला मिळाल नाही. उन्हाळ्यात पापड, लोणची, सांडगे असे एक ना अनेक जेवणातील पदार्थ मे अखेरपर्यंत तयार केले जातात. वर्षभराची ‘बेगमी’ कोकणवासीय करतो. यावेळी त्यातलं काहीच करता आलं नाही. पाऊस पडला की जांभुळ, करवंदांचा रानमेवा खाता येत नाही. यावर्षी करवंद जाळीवरच राहिली. मनसोक्त करवंदांचा आस्वाद घेता आला नाही. असे संवाद चाकरमान्यांमध्ये ऐकायला मिळत आहेत. आंब्याचं पीक कमी होतं. त्यात या पावसाचे आगमन, नंतर आलेला आंब्याचा बहरही आंबाबागेतच राहिला. कोकणातील कलिंगड लागवड करणारा शेतकरीही पूर्णपणे अडचणीत आला. त्याचे लाखो रुपयाचं नुकसान झालं आहे. बागेतली कलिंगडं बागेतच सोडून द्यावी लागली. मे महिन्याचे वीस दिवस आणि जून महिन्याचा पहिला आठवडा यामध्ये कलिंगडला चांगला दर येणार होता. ती सर्व कलिंगडं बागेतच सोडून देण्याची वेळ आली. मात्र कलिंगड बागायतदार शेतकरी नुकसान होऊनही डोक्याला हात लावून न बसता पुढील वर्षी चांगला हंगाम येईल या अपेक्षेत आहे. कोकणात अवकाळी पाऊस पडतो; परंतु तो दोन-चार दिवसांपुरता पाहुणा असतो. कोकणातील पावसाची खरी सुरुवात ही मृगनक्षत्राला होते. ७ जूनला पाऊस सुरू होतो. त्यामुळे शेतीची कामे, त्याची आवराआवर शेतकरी मे अखेरपर्यंत करत असतो. शेतकऱ्यांचे सर्व अंदाज यावेळी निसर्गाने चुकवले. शेतीच्या व्यवस्थापनात पावसाच्या एंटीने जसं

टेलिफोन या विभागांच्या पावसाळ्यापूर्वी झाडांमधून गेलेल्या लाईनक्लिअर करून घेण्याची कामही होऊ शकलेली नाहीत. ७ जूनला पावसाची सुरुवात होते. पुढचे चार-पाच महिने कोकणात संततधार कोसळत असतो. पावसाच्या या वर्षीच्या या अचानक येण्याने कोकणातील भात पेरणी करण्यापूर्वीच नुकसान झाले. भातशेतीतली भाजावळ, जमिनीची मशागत शेतकऱ्यांना करता आली नाही. यातही मशागत करण्यात आली असली तरीही मेच्या सुरुवातीलाच मुसळधार पाऊस सुरू झाल्याने शेतात पाणी असल्याने नांगरणी आणि पेरणी कशी करायची? या अशा विचित्र स्थितीत कोकणातील शेतकरी संभ्रमावस्थेत गेला. कृषी विभागाकडून शेतकऱ्यांना या पावसात भात पेरणी करायची की नाही याच्या कोणत्याही सूचना आल्या नाहीत. अर्थात कृषी विभागालाही पावसाने संभ्रमित केले. या सर्वांचा परिणाम म्हणजे कोकणातील शेतकरी भातपेरणी करू शकला नाही. भात होण्याचा कालावधी किमान १२० ते १४० दिवसांचा कालावधी असतो. कोकणात एकतर भातशेती करणाऱ्यांची संख्या कमीच आहे. त्यात या अचानक सुरू झालेल्या पावसाने सर्वच शेतीची कामे जागच्या-जागी राहिली आहेत. कोकणात मृग नक्षत्रानंतर पाऊस सुरू झाला की कोकणातील नदी, नाले, गावातील वाडी-वस्तीतील ओहोळ तुडुंब भरून वाहतात. मत्स्यप्रेमी चढणीचे मासे पकडण्यासाठी जातात. चढणीचे मासे पकडून त्याची मच्छिकरी बनवणं आणि तांदळाची भाकरी आणि भात यासोबत मनसोक्त आनंद घेत त्याचा आस्वाद घ्यायचा. मासे कुठल्या ओहोळात काट्यातून उतरून पकडले याच्या सुरस गंमतीदार चर्चा कोकणातील चहा-भजीच्या टपरीवर ऐकायला मिळतात. चढणीचे मासे पकडण्याचे हे मत्स्यपुराण ऐकण्यात कोकणातील अनेक पिढ्या गेल्या. पूर्वीचा शेतीच्या हंगामात पावसाळी हंगामातील खान-पान एकदम भारी असायचे. पिठी भात आणि सोबत सुका बांगडा ही तर मेजवानीच. आजवर

भूमीशी एकरूप झालेला कर्मयोगी पद्मश्री चैत्राम पवार

जळगाव बस स्थानकावरील एका निस्पृह क्षणाने हेलावले मन

विनोद मोरे

साक्री शहर प्रतिनिधी

दैनिक स्वराज्यदूत

जळगाव बस स्थानकावर एक हद्द स्पर्शी दृश्य अनेकांच्या डोळ्यांना भिडले. डोक्यावर ओझ्याचे गाठोडे घेऊन चाललेला एक साधासुधा माणूस, ज्याला अनेकांनी कदाचित ओळखलेही नसेल, तो दुसरा तिसरा कोणी नसून पद्मश्री चैत्रामजी पवार होते. कर्मयोगी ही उपाधी ज्याच्यासाठी अक्षरशः जन्माला आली आहे, असे हे चैत्राम भाऊ पवार त्यांना प्रसिद्धीची, कौतुकाची, किंवा पुरस्काराची कधीही ओढ नव्हती, त्यांच्यासाठी त्यांचे निस्पृह कार्य हेच त्यांचे जीवन आणि त्यांची ओळख आहे. काल परवा जळगावच्या बस स्थानकावर टिपलेला त्यांचा हा भावनिक फोटो, त्यांची निष्ठावान वृत्ती आणि मातीशी असलेली त्यांची अतूट नाळ पुन्हा एकदा जगासमोर आणतो. हा क्षण केवळ एक चित्र नसून एक प्रेरणादायी गाथा आहे. मातीशी जोडलेली नाळ, बारीपाडा ते पद्मश्री चा प्रवास धुळे जिल्ह्यातील साक्री तालुक्यात, आदिवासीबहुल भागात बसलेले बारीपाडा हे चैत्राम भाऊच्या अथक परिश्रमामुळे आज एक आदर्श गाव बनले आहे. ज्या ठिकाणी विकासाची कल्पना करणे ही कठीण होते, त्या दुर्गम भागाचा त्यांनी अक्षरशः कायापालट केला आहे. विकसित ग्रामीण भारताचे स्वप्न त्यांनी नुसते पाहिले नाही, तर ते प्रत्यक्षात आणण्यासाठी त्यांनी आपले जीवन समर्पित केले. जल जंगल जमीन आणि मानव यांच्यातील नाजूक समतोल किती महत्वाचा आहे, हे त्यांनी गेल्या अनेक

मिळाले आहेत. येथे स्थानिक महिलांना प्रोत्साहन देण्यासाठी गेल्या अनेक वर्षांपासून वन भाजी स्पर्धेचे आयोजन केले जाते, ज्यात एका मोठ्या थाळीत 110 प्रकारच्या वन भाज्याची नोंद केली गेली आहे. हा केवळ एक उपक्रम नाही, तर पर्यावरणाचे आणि स्थानिक संस्कृतीचे महत्त्व जपण्याचा एक अनोखा प्रयत्न आहे. चैत्राम भाऊंनी या मातीतून केवळ झाडे लावली नाहीत, तर हजारो मनामध्ये माणुसकी आणि पर्यावरणाविषयीची बीज पेरली आहेत. जमिनीशी घट्ट रुजलेले, निस्वार्थ व्यक्तिमत्व, रोज मुलाखती आणि बातम्यांमध्ये व्यस्त असतानाही जळगाव बस स्थानकावर दिसलेले चैत्राम भाऊ चा हा फोटो दर्शवते की हा माणूस आजही आपल्या जमिनीशी, आपल्या मुळाशी किती घट्ट जोडलेला आहे. त्यांना आपले मूळ अस्तित्व आपले साधे पण कधीच विसरले नाही. त्यांना पाहून वाटते की, खऱ्या अर्थाने मोठे असणारे लोक हेच असतात जे प्रसिद्धीच्या झगमगाटातही आपले साधी ओळख जपतात. दूरदृष्टी असलेल्या आणि निस्वार्थी पणे काम करणाऱ्या मोठ्या माणसाची लक्षणे कदाचित हीच असावीत. चैत्राम भाऊ पवार हे समाजासाठी एक चालती बोलती प्रेरणा आहेत, ज्याचे जीवन आणि कार्य आजही अनेकांना मार्ग दाखवत आहे. त्यांचा हा क्षण केवळ एक छायाचित्र नसून, एक शाश्वत सत्य आहे. खरा पद्मश्री तोच असतो जो आपल्या कामातून जमिनीशी एकरूप होऊन समाजाची सेवा करतो. चैत्रम भाऊ सारख्या निस्वार्थ व्यक्तिमत्त्वाला पाहून तुमच्या मनातकोणती भावना येते.

जेष्ठ पत्रकार सुभाष जगताप यांना 'इंडियन एक्सलन्स अवॉर्ड २०२५' जाहीर

प्रविण काकुस्ते

पिंपळनेर प्रतिनिधी

दैनिक स्वराज्यदुत

पिंपळनेर तालुका पत्रकार संघाचे अध्यक्ष तथा ज्येष्ठ पत्रकार सुभाष जी जगताप यांना पत्रकारितेतील त्यांच्या उल्लेखनीय योगदानाबद्दल 'इंडियन एक्सलन्स अवॉर्ड २०२५' जाहीर झाला आहे. ग्रामीण पत्रकारितेच्या माध्यमातून सामाजिक भान जपत सातत्याने

घेतली गेली आहे. गेल्या तीन दशकांहून अधिक काळ पत्रकारितेच्या क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या सुभाष जी जगताप यांनी आपल्या कार्यकाळात निष्पक्ष, निर्भीड आणि समाजाभिमुख पत्रकारितेचा आदर्श प्रस्थापित केला आहे. पिंपळनेर तालुका पत्रकार संघाच्या माध्यमातून त्यांनी पत्रकारांच्या हक्कांसाठी भक्कम आवाज उठवला असून, संघटनेच्या मजबुतीसाठी त्यांनी

घेतली गेली आहे. गेल्या तीन दशकांहून अधिक काळ पत्रकारितेच्या क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या सुभाष जी जगताप यांनी आपल्या कार्यकाळात निष्पक्ष, निर्भीड आणि समाजाभिमुख पत्रकारितेचा आदर्श प्रस्थापित केला आहे. पिंपळनेर तालुका पत्रकार संघाच्या माध्यमातून त्यांनी पत्रकारांच्या हक्कांसाठी भक्कम आवाज उठवला असून, संघटनेच्या मजबुतीसाठी त्यांनी

"वृद्धाश्रमात जायचे नसेल तर, मुलांवर चांगले संस्कार करणे काळाची गरज"

'व्याख्याते समाधान हेंगडे पाटील' वर्षश्राद्धा निमित्त विचारांचा जागर

शैलेश रौंदळ

नाशिक प्रतिनिधी

दैनिक स्वराज्यदूत

"कैलासवासी श्री. निवृत्ती हरिभाऊ बोडके" यांचे तपोवन, नाशिक येथे 'प्रथम पुण्यस्मरण' पार पडले त्या निमित्ताने बोडके कुटुंबाने महाराष्ट्रातील "सुप्रसिद्ध व्याख्याते श्री.समाधान हेंगडे पाटील" यांचे "चला महापुरुषांच्या विचारातून,संस्कारातून आई-वडील समजून घेऊया" या विषयावरील व्याख्यान आजोजित करणेहोते. त्याप्रसंगी "व्याख्याते श्री.समाधान हेंगडे पाटील" म्हणाले की, राजमाता जिजाऊ साहेबांनी छत्रपती शिवाजी महाराजांवर योग्य वेळी योग्य संस्कार केल्यामुळे, छत्रपती शिवाजी महाराजांसारखा 'सर्वश्रेष्ठ

राजा" जिजाऊंनी घडवला, याचे एकमेव कारण म्हणजे जिजाऊंनी आपल्या लेकरावर केलेले संस्कार आणि त्या संस्कारातून घडलेलं लेकरू. छत्रपती शिवाजी महाराज, छत्रपती संभाजी महाराज, महात्मा ज्योतिराव फुले, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर, राजश्री शाहू महाराज, अशा महापुरुषांवर योग्य वेळी त्यांच्या मातेकडून चांगले 'संस्कार' झाल्याने या युगपुरुषांनी स्वकर्तृत्वातून जगाला प्रेरणा दिली... तसेच संस्कार आज आपल्याही

नाही, अशी ही बाब त्यांनी व्यक्त केली. कै.श्री.निवृत्ती हरिभाऊ बोडके हे 'दिंडोरी तालुक्यातील आशेवाडी' गावचे रहिवासी होते, ते कल्याण येथील रेल्वे विभागात कार्यरत होते, त्यांच्या प्रथम वर्षश्राद्ध निमित्त हेंगडे पाटील यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. याप्रसंगी 'बोडके' कुटुंबाचे सर्व नातेवाईक मंडळी आणि मोठ्या संख्येने महिलावरग उपस्थित होता. यावेळी श्री.मधुकर बाबुराव आव्हाड, श्री.देविदास निवृत्ती बोडके, रामदास निवृत्ती बोडके, शाहीर आकाश पाटील अशी प्रमुख मंडळी यावेळी उपस्थित होती. सर्वांनी या आगळ्यावेगळ्या व्याख्यान विषयाचे कौतुक केले व या व्याख्यानाला उपस्थितांकडून चांगला प्रतिसाद मिळाला.

PASSWORD PROTECTED PAGE